

трудового навчання, технологій та креслення мають разом обирати об'єкти праці, досконало знати програми суміжних предметів.

Таким чином, на цих уроках створюються особливо сприятливі умови для розвитку просторової уяви, технічного мислення, уміння встановлювати зв'язки між різними технічними об'єктами і процесами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова І. В. Інноваційні методики викладання дисципліни «Креслення». Педагог професійної школи. Київ : ІПТО НАПН України, 2010. Вип. 2. С. 59-64.
2. Гриценко Л. Шляхи активізації навчального процесу при вивченні графічних дисциплін. Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 4-6 березня 2002 р. Полтава : АСМІ, 2002. С. 94-98.
3. Туташинський В. І. Технології сучасного виробництва: навчальний посібник / [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 155 с.

УДК 373.3.015.31:173.5:7.031.4

Вікторія Ірклієнко,
Олександра Григор'єва
(Полтава, Україна)

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РОДИННОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються можливості використання декоративно-ужиткового мистецтва для формування родинної ідентичності.

Ключові слова: родинна ідентичність, декоративно-ужиткове мистецтво, родинна розповідь.

The article examines the possibilities of using decorative and applied art for the formation of family identity.

Keywords: family identity, decorative and applied art, family story.

У сучасному нестабільному суспільстві чи не найбільш сталим явищем залишається сім'я, родина. Сімейні цінності є важливим

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*

джерелом формування дитячої особистості через збереження родинних традицій і звичаїв, пропагування любові до малої батьківщини і до України. Поряд з усвідомленням національної ідентичності юних українців гостро постає проблема родинної ідентичності, бо саме у сім'ї закладаються основи справжнього патріотизму.

Свій внесок у вивчення ідентичності зробили вчені-соціологи, психологи, філософи П. Бергер, П. Ріккер, А. Ватерман. Уплив родинних традицій на формування патріотичних почуттів, національної і родинної ідентифікації досліджували А. Антонов, І. Бех, А. Вишневський, Г. Філіпчук та інші.

В умовах нинішньої економічної і соціальної нестабільності проблема родинної ідентичності залишається актуальною і потребує детального вивчення.

Мета даної статі – дослідити можливості використання декоративно-ужиткового мистецтва для формування родинної ідентичності.

Сучасні науковці характеризують ідентичність як індивідуалізацію через соціалізацію в середині культурно-історичного контексту і зазначають, що ідентичність – це усвідомлення людиною своєї належності до певної групи, яка дозволяє їй визначити своє місце у соціокультурному просторі та орієнтуватися у навколишньому світі, і водночас здатність людини інтегрувати себе у собі на основі самовизначення, самоцінності, самоусвідомлення [3, с. 58-68].

Отже можемо зазначити, що ідентичність найчастіше визначається як категорія яка використовується для опису індивідів і груп як відносно стійких спільнот. Ідентичність полягає в ототожненні людиною себе з якоюсь спільнотою. Однією з таких спільнот є родина як така соціальна група, у якій людина живе, на яку орієнтується у виборі цінностей, де

шукає захисту і підтримки.

Значення родини для успішного розвитку дитячої особистості важко переоцінити. Родина не лише забезпечує матеріальні потреби дитини, а й формує її як особистість. Сім'я і рід беруть на себе ті функції, які спочатку виконувала мати для своєї дитини. У процесі взаємодії з іншими членами родини дитина визначає себе, формує уявлення про себе як необхідний і важливий компонент цілісної родинної системи.

За нашими спостереженнями, інтерес до сімейних традицій, до історії своєї родини найбільшою мірою виявляється у дітей молодшого шкільного віку, бо саме в цьому віковому періоді відбувається інтенсивний процес родинної ідентифікації: дитина не лише відчуває, а вже починає усвідомлювати свою належність до родини і власне місце у системі родинних стосунків. У цей період важливо визначити обов'язки дитини у сім'ї, окреслити взаємини з батьками, старшими на молодшими братами та сестрами, з бабусями та дідусями та іншими членами родини. Л. Виготський відзначав як одиницю розвитку особистості ключове переживання, яке в дитячому віці має відношення до сім'ї та від якого залежить характер сприйняття сім'ї, себе як члена сім'ї і, відповідно, себе як особистості [1].

Родинні традиції – елемент сімейної культури, що відбиває певний спосіб життя і передається від пращурів нащадкам. Спираючись на різні погляди науковців І. Анікіної, А. Антонова, О. Літвінової, можна виділити різні види родинних традицій: сімейні свята, спільні подорожі, сімейні розповіді та ін.

Серед родинних традицій важливе місце займає декоративно-ужиткове мистецтво. Кожна сім'я намагається створити затишок і красу свого житла, зберігаючи при цьому давні українські традиції. Використання у побуті високохудожніх виробів народних майстрів

формує смак, виховує повагу до народної творчості, добре, коли в родині розповідають дітям про особливості того чи іншого виду ужиткового мистецтва, осередки української народної творчості, народних майстрів. Проте, на нашу думку, найбільш дієвим чинником формування національної та родинної ідентичності є вироби, виконані кимось із членів родини: вишитий бабусею рушник, дбайливо збережений прабабусин домотканий килимок, вишиванка, яку колись для бабусі вишила її мама, національний одяг з прабабусиної скрині, вирізьблена прадідом дощечка, власноруч вишиті картини та килими, що прикрашали житло давніх родичів. Ці вироби може й не мають високої художньої цінності, однак вони несуть у собі традиції роду, зберігають спадкоємність, забезпечують зв'язок поколінь. За кожним з них стоїть ціла історія про життя предків. Через такі родинні реліквії дитина залучається до історії свого роду, знаходить відповіді на питання «Хто я?», «Звідки моє коріння?».

Надзвичайно ефективним засобом формування родинної ідентичності є залучення дітей до спільного зі старшими членами родини створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі спільної праці виникає духовна єдність поколінь, а отримані навички та вміння залишаються з дитиною назавжди.

Безумовно, родинна ідентичність формується перш за все у сім'ї, проте породження родинної ідентичності не є результатом тільки взаємодії членів родини. Відчувається вплив домінуючих культурних тенденцій, які притаманні суспільству. Тому школа як державна інституція може і повинна зробити свій внесок у цей процес. Молодші школярі в силу вікових особливостей міцно пов'язані з сім'єю, вони охоче розповідають про тата, маму, братів, сестер, інших членів родини. Доречним буде запропонувати дітям принести у клас вироби своїх рідних

та розповісти про них. Кожен має чи то подушечку, яку бабуся вишила до народження, чи торбинку для взуття, оздоблену прабабусею, рушник, картину тощо. Таке завдання спонукає школярів до пошуку родинних історій, як давніх, так і пов'язаних з ними самими, що допоможе дитині усвідомити себе як важливу особистість у родині.

Можемо констатувати, що родинна ідентичність є інтерпретацією життєвого досвіду членів родини різних поколінь. Водночас вона сприяє особистій побудові себе самого і відповідно засобом побудови особистого, родинного життя людини, символом соціально-культурного середовища.

Предмети ужитково-декоративного мистецтва у поєднанні з родинними розповідями стануть важливим чинником формування родинної ідентичності, дадуть можливість виховати почуття цінності у ставленні до себе, членів своєї родини, народу, до Батьківщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. Психология развития человека / Л. Выготский. 2005. 1136 с.
2. Зелюк В. Декоративно-прикладне мистецтво в контексті ярмаркової етнопедагогіки / Віталій Зелюк // Сорочинський ярмарок – історична пам'ятка ярмаркування в Україні: Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-тій річниці Проекту відродження Сорочинського ярмарку (22 серпня 2018 року) / Упоряд. і відп. ред. М. І. Степаненко, В. П. Титаренко, А. Ю. Цина. Полтава : ПНПУ ім. В.Г.Короленка, 2018. С.7-9.
3. Кубаєвський М., Лук'яненко С. Концептні імплікації у вивченні взаємозв'язку ідентифікації й ідентичності / М. Кубаєвський, С. Лук'яненко // Психологія і суспільство. № 3. 2009. С. 58-68.
4. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань / Лариса Нагорна. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 271 с.
5. Національна ідентичність. Хрестоматія / Упоряд. Т. С. Воропай. Харків: Крок, 2002. 316 с.
6. Рікер П. Сам як інший / Поль Рікер. 2-е вид. К.: Дух і Літера, 2002. 456 с.